Tragajući za korenima sukoba u SFRJ, Dušan Bilandžić otkrio u poverljibom Arhivu CK SKJ

Tito je još 1962 predvideo nasilan raspad Jugoslavije

Tito sa saradnicima na Brionima 1966. godine

Zagrebački nedeljnik „Globus" započeo je s objavljivanjem delova strogo poverljivog zapisnika sa proširene „zatvorene i dramatične" sednice Izvršnog komiteta Centralnog komiteta SKJ, održane 14,15 i 16. marta 1962. godine. U Arhivi CK SKJ u Beogradu dr Dušan Bilndžić je uspeo da se domogne zapisnika sa te sednice iz kojega je izvukao pojedine delove i svojim komentarima priredio ih i objavio, uz napomenu da se „prvi put objavljuju".

U prvom delu, koji „Globus" objavljuje (u broju od 14. marta) na pune četiri strane svog velikog formata, dr Bilandžić upozorava na „najveći paradoks političkog života Jugoslavije 60-tih godina", kojem bi pristajala sintagma „cvatuća zemlja u raspadanju": s jedne strane u zemlji je vladao potpuni mir, stopa industrijskog rasta bila je, uz onu u Japanu, najveća na svetu. Tito je postao lider pokreta nesvrstanih, dok je s druge strane u državno-partijskom vrhu došlo do „stanja blokade i paralize", koje je zapretilo raspadom Saveza komunista pa i same države.

Na osnovu uvida u zapisnik sa spomenute trodnevne rasprave najvišeg partijskog i državnog vrha zemlje, dr Bilandžić upozorava da je „Tito već tada predvideo i mogućnost raspada države". Na toj sednici je „dvaput najavio svoje povlačenje sa svih funkcija", dok je Vladimir Bakarić predložio da „ vodeći ljudi SKJ podnesu ostavke, a da Tito formira novo rukovodstvo, kao što je to učinio 1937. godine".

Bilandžić napominje da se nakon uvida u zapisnik sa te sednice i novih spoznaja, lakše i bolje može razumeti raspad Jugoslavije 1990/92. godine, „raspad koji je Tito predvideo 18 godina pre svoje smrti, odnosno 28 godina pre nego što se on dogodio".

U uvodnom izlaganju Tito je upozorio da se radi o „političkoj krizi u zemlji", da je „po sredi nedisciplina", u prvom redu rukovodećih ljudi „na najvišim mestima", da postoji „neslaganje, preko kojeg se uvek ćutke prelazi i prikriva". Kada se slušaju diskusije među rukovodećim ljudima, postavlja se pitanje, da li je Jugoslavija „zrela za život ili nije".

Nakon Titovog „dramatičnog prikaza tendencije dezintegracije Jugoslavije", prvi je u raspravi učestvovao Mijalko Todorović, „glavni arhitekta ekonomske politike zemlje" (kako to napominje Bilandžić). On je govorio o ekonomskom stanju u zemlji, „opštem poletu i zalaganju svih da se brže razvijaju", ali i negativnim pojavama, koji se zakonodavno u jednom takvom poletu i inicijativi prikazuju kao „vučji odnosi među preduzećima u pogledu nelojalne konkurencije" i kao „orijentacija na špekulacije". Spomenuo je primer Ljubljanske banke, koja je oštetila Federaciju za tri milijarde dinara, postavio je i problem autarhične jugoslovenske privrede koja se našla u sendviču između Evropske ekonomske zajednice i zemalja SEV.

Burna sednica CKSKJ 1962.

Todorovićevoj „ideji" odmah se oštro suprotstavio Svetozar Vukmanović Tempo koji je često bio u koncepcijskom sukobu sa Mijalkom Todorovićem, pa je u toku sednice uleteo u salon u kojem se Tito odmarao i zatražio da ga ovaj „zaštiti" od Todorovića. Tito mu je, navodno, odgovorio: „Zar ne vidiš kakva je situacija? Zar ne vidiš da ja ne mogu da nađem zajednički jezik sa dva moja najbliža saradnika, s Kardeljom i Rankovićem!"

Zabrinuti Tito

Aleksandar Ranković, tadašnji sekretar CK SKJ, „ali i najmoćniji jugoslovenski političar", koga su, kako napominje Bilandžić, „mnogi smatrali moćnijim i od Tita, ocenio je jugoslovensku situaciju kao stanje gde „svako gleda samo svoje interese, svoj sektor, svoju republiku, te od odluka saveznih, političkih i državnih foruma sprovodi uglavnom ono što osigurava te njegove interese". Ranković je ocenio da jedinstvo SKJ i zemlje ugrožavaju istaknuti rukovodeći kadrovi republika i pokrajina, i naveo da se posebno „vođstvo Vojvodine uplašilo da im Srbija ugrožava autonomiju".

Lazar Koliševski, tadašnji sekretar CK SK Makedonije, zaprepašćeno je izjavio da on na toj sednici 80 odsto stvari čuje prvi put, a da je ostalih 20 odsto čuo na ulici pa je predložio da Tito rekonstruiše partijska rukovodstva.

„Mi smo relikvije koje preko 20 godina stoje na čelu republika", rekao je on.

Nakon još nekoliko diskusija tadašnjih istaknutih partijskih i državnih funkcionera, Tito je u jednom trenutku rekao: „Ja, drugovi, ne vidim nikakvu perspektivu ovog sastanka. Naprosto sam razočaran kako stvari idu... Ja sam hteo da mi sebe organizujemo, jer smo mi u krizi. Subjektivno- kriza je ovde, kriza je u nama samima. I to ova diskusija pokazala"...

M. BABIĆ

Blic, 14.3.'97